

Baardmankruik

Een Baardmankruik is een kruik die gemaakt is in het Rijnlands "Steengoed"-gebied rondom de stad Keulen in de 15e tot en met de 18e eeuw. Het bebaarde gezicht zag in het begin van de 16e eeuw het licht, en zou tot in de 18e eeuw, en sporadisch de 19e eeuw, aanwezig blijven. In eerste instantie werden de gezichten zeer mooi en gedetailleerd gemaakt. De baardmanvoorstelling werd in de loop van de tijd minder verfijnd en gedetailleerd. Dit wordt wel geweten aan massaproductie van dit populaire product. De omvang van het gezicht werd kleiner, en steeds slordiger uitgevoerd. De heel vroege vormen uit de 15e en 16e eeuw (Spitsneuzen) lijken hun oorsprong te hebben in kruiken uit de Romeinse tijd.

Er zijn verschillende verklaringen over wie of wat de baardman eigenlijk voorstelt. We zetten ze even op een rij.

Volgens één verhaal zou de baardige manskop op de hals van de kruik God moeten voorstellen. Op baardmankruiken uit de 16e eeuw zijn wel vrome teksten te lezen, die oproepen tot matigheid en het eren van God. De afbeelding op een drinkkan moest dan dienen als waarschuwing tegen overmatig drankgebruik.

Ook mogelijk is dat het Christus voorstelt. Het museum Boymanns van Beuningen is in bezit van een scherf van een baardmankruik met de letters IHS. Dit is de afkorting voor Iesus Hominum Salvator ('Jezus, de Redder van de Mensen'), maar staat ook voor In Hoc Signo, ofwel 'in dit teken' (het Kruis) ('zult gij overwinnen'), dat in een droom aan de Romeinse keizer Constatijn verscheen, die daarop de eerste christelijke keizer werd.

Volgens een ander verhaal zouden Keulse pottenbakkers, die in de 16e eeuw werden verjaagd uit de stad Keulen uit kwaadheid de gezichten van de Keulse stadsbestuurders hebben aangebracht op de hals van de baardmankruiken. De pottenbakkers zouden verjaagd zijn vanwege het gifgas dat vrijkwam bij hun bakproces. Dit leidde tot een rel en veel pottenbakkers vestigden zich in Frechen. Tot op heden is het nog niet bewezen.

Nog een verhaal zegt dat het de afbeelding is van Robert Bellarminus, een vurig pleitbezorger van het katholieke geloof, die zich sterk tegen overmatig alcoholgebruik keerde. De baardmankruik, waaruit de alcohol werd genuttigd, zou dan door protestantse drinkers zijn gebruikt, om Bellarminus belachelijk te maken. Een probleem met deze verklaring is dat de baardman al aanwezig was toen Bellerminus nog moest worden geboren. Eenzelfde dateringsprobleem speelt bij de wel geopperde gedachte dat het de Hertog van Alva voor moet stellen, waarmee aldus de spot werd bedreven.

Ook zou het nog kunnen gaan om een afbeelding Karel de Grote. Keizer Karel werd vereerd en er is in Aken een afbeelding uit de 14e eeuw van hem met een korte baard aanwezig.

Ook kan het baardmangezicht als een zelfstandig 'persoon' of jezelf, worden gezien, als drinkebroeder die je tot matigheid maant of juist tot aanmoediging aangezien er ook teksten bekend zijn die het drankgebruik aanmoedigen.

Een laatste uitleg van de voorstelling is om de baardman te relateren aan een 'wildeman'. Vanaf de 15e eeuw werd de wildeman, die verondersteld werd in de bossen een primitief leven te leiden, een ideaalbeeld van zuiverheid dat tegenover de kwade maatschappij waarin de mens zelf leefde, werd geplaatst.

